

NOVOTNY TIHAMÉR

„Posztgraduális”

Pataki Ferenc festőművész kiállításáról¹

Az ember csak ámult és bámult, amikor belépett az Artézi Galéria föld alá húzódó alagsori takaros termébe, és azt sem tudta hirtelen, hogy hová forduljon meglepetésében; honnan és hogyan ragadja meg a látványt: annyira sűrű, sokirányú, eleven és magával ragadó volt az összkép. De lévén a művész, Pataki Ferenc – a szó nemes és csodaszzerű jelentésében – egy kaleidoszkóp-személyiség: varázsvilágának ezerarcúsága mindig és mindenkor segítőkészen ragad át a nézőre. Mert ebben a Pataki-féle *egyszerre univerzumban* – képletesen szólva – egy időben fakadnak és bontják ki fényes zöld leveleiket és rózsaszín virágaikat az üde rügyek, csüngenek kocsányaikon a gömbölyödő-feszülő narancsos pirosas termések, lengenek a sárga kalászok, színpompásan hervadnak, hullanak az elárvult lombok, sápadnak, deresednek a fűszálak, fagynak, fehérednek a barna rögök, latyakba fulladnak a szürke homokhátak, süt a nap, és ragyognak a csillagok. Ez az ízig-vérig alföldi karakterű ember, ez a „romantikus szélsőséges, mindenre fogékony és állandóan új utakat kereső alkotó” – miként állítja róla Hollósi Zsolt – tárlataim mindig „egy különlegesen gazdag, sokszínű, egyszerre absztrakt és természetelvű, sajátosan egyéni piktúrát” tár a közönsége elé.²

De a metaforikus értelemben használt *egyidejű négyévszakosság*on túl, műveiben ott találni az alapelemek – föld, víz, levegő, tűz – fajlagosan színes, festőien anyagszerű négyességét, a test, szellem és lélek biblikus, de olykor a humortól sem elzárkózó szentháromságát, valamint az ég és föld, illetve a transzcendencia és empíria egymást átható dualitását s nem utolsósorban az életszeretettől fűtött ember egyenes tartását.

„Nem volt sohasem nehéz a szélső pontokat a szívemen tartanom. Imádom a felhős eget, a csodálatos reggelt, szívesen fel is dolgozom témaként, ugyanakkor imádom akár szélsőségesen absztrakt kompozíciókat is készíteni. Szabadon és rugalmasan mozogtam ezen a széles skálán. Mindig ugyanarról a pontról indulok, és nagyon messzire elmegyek, majd visszatérek” – határozza meg művészet-és életszemléletét maga az alkotó egy 1998-ban vele készült beszélgetésben nyilatkozva.³

Pataki Ferenc tehát – aki „szinte mindig válogatás nélkül fogadta el az ihlet ajándékait, és rendelte magát alá egy magasabb irányításnak”, s akinek „a szabadság érzése”, „a jó és a rossz”, valamint „az igazság és az igazságtalanság ténye” mindig mindennél fontosabb volt – éppoly keresetlenül híve a Bernát Aurél-i természetelvűségnek, mint a 20. század más nagy, alapvető absztrakciós irányzatainak: az expresszionizmusnak, szürrealizmusnak, tasizmusnak, gesztusfestészetnek, konstruktivizmusnak vagy a talált tárgyak művészetének.

Ugyanakkor nem elég egyszer hangsúlyoznunk Pataki Ferenc széles horizontokat befutó művészeti megnyilvánulásainak függőleges irányultságú, istenes természetét.

„Tihamér! Kukurikú!” – vigyorogta az arcomba BADA DADA Tibor rejtélyes és jóindulatú „categoricus imperativusát” valamikor a ’90-es évek elején. „Éberség!” „Ébernek lenni!” – tette le új életrendjének egyik sarokkővét az első világháború után kibontott életművében Hamvas Béla, aki egyébként épp e megnyitó napján, tehát november 7-én hunyt el, 1968-ban. „Az érzés az oka mindennek” – összegezze fe Lugossy László, és jelentőségteljesen arcunkba hunyorítana a szemével. A jó mű megszületésének egyik legalapvetőbb alapfeltétele a koncentráció – tenné még hozzá Szokolczay Lajos, idősebb kortársam, aki 2007-ben maga is hozzászólt már a Pataki-jelenséghez.⁴ És valóban, ezek az életmetaforák és életreceptek állandó kísérői a Pataki Ferenc-féle művészet-szemléletnek.

S ráadásként itt van még az irodalom szeretete is! Thomas Mann, Weöres Sándor, Bohumil Hrabal, Baka István és a többi neves szerző olvasásának kikerülhetetlen hatása, a rengeteg filozófiai munka, no és persze a *Biblia* mint zsinórmérték, mert ezek mind-mind lecsapódtak festészeté-

ben és tárgyalgó művészetében, sőt rajztanári-oktatói, valamint alkalomadtán művészetirói tevékenységében is.

Pataki Ferencnél tehát semmi sem történik véletlenül. Érezni, hogy minden műalkotása mögött ott áll a fizikai és szellemi világ egyszerre érzéki és érzékfeletti élménye, de leginkább az isteni gondviselés teremtő, megváltó, fenntartó és működtető ereje, amelyet a művész magára nézvést igencsak komolyan vesz. A dolgokhoz, jelenségekhez, képi gondolatokhoz, megoldásokhoz és vizuális metaforákhoz fűződő intellektuális magatartását mi sem bizonyítja jobban, mint például a *Dzsungel I–II.* című páros műve. Tudniillik ennek a két munkájának az a bizonyos két hegyesszögű háromszöge, képletesen szólva az emberi fejekben világosságot gyújtani kész nyilvesszeje, gyógyító metszést végző késpengéje úgy hatol, úgy hasít a művek áthatolhatatlannak látszó sötét sűrűjébe, mintha égi fényként fentről jönne.

De az előbbi gondolatot továbbíve megint csak idéznem kell őt: „Egy nagy dzsungelben élünk, érzékeinkkel próbáljuk magunkba szívni a világot. Akinek érzéke van hozzá, az meg tudja fogalmazni, le tudja írni a jelenségeket. Ha nincs meg a mesterséghez szükséges biztos alaptudás, akkor a művész az átlagos szinten sem tud megszólalni, nem is műalkotás, csak csacska dadogás, diszszonancia születik. Az ősi harmóniából, a rendből tudunk csak a jövő felé építkezni. Nekünk, művészeknek alapvető kenyerünk a rend, miközben folyton tagadjuk is. Mindig le kell rombolnunk egy építményt, hogy a másik születését előkészítsük. A jó alkotóművész az, aki úgy rombol le valamit, hogy az alapjain újat tud építeni.”⁵

Tehát mindamellet, hogy Pataki Ferenc rábízta magát az isteni ujj érintésére, a mesterségbeli tudást éppúgy nem tartja jelentéktelennek, mint a kis dolgok ünneplését, a játékosságot, az ötletességet, a humort és az égre, valamint az emberre, illetve a természetre mindig nyíltan és azonosulón tekintő, befogadói minőségű, felemelő, tápláló erejű szeretetet.

A művész technikai sokrétűsége, képzettsége, anyagfélésekben tobzódó kivitelezői leleményessége egész egyszerűen nem ismer előítéleteket és korlátokat. Az embernek az az érzése, hogy ez az alkotó mindent tud az olajfestés lehetőségeiről. Ha kell: ecsettel, vékonyan vagy pasztaszerűen, tömítőanyagokkal dúsítva, cuppantással, közvetítő felülettel átnyomva, átdúcolva, pengével, vonókéssel, ronggyal, kefével elhúzva, kaparással, dörzsöléssel megkoptatva, vágóeszközzel megsebezve viszi fel a felületekre színeit, festékeit, és dolgozza meg képeit. Gyakran a hordozóanyagok adta lehetőségek kihasználásától sem riad vissza, hiszen pozdorja- és furnérlemezek „felszántásával”, felsértésével, rétegeik lehántásával, fajlagos tulajdonságaik és véletlenszerű szerkezeteik megmutatásával, máskor meg talált tárgyakkal és építőipari burkolathulladékok töredékeivel „festi meg” háromdimenziós műveit.

A tavaly 74 éves, „mindig ugyanarról a pontról induló” Pataki Ferenc *Posztgraduális* című, „mindenevő”, minden művészeti gesztust, technikát, megközelítést és életérzést kipróbáló tárlata talán éppen a folytonos „továbbképzés”, az állandó megújulóképesség, a soha meg nem szűnő nyitottság, valamint a fáradhatatlan kísérletező kedv fontosságára kívánta felhívni a figyelmet. És ez sikerült is neki.

JEGYZETEK

¹ Artézi Galéria, Budapest, 2015. november 7 – december 2.

² „Úgy érzem, zöld utat kaptam” – Beszélgetés Pataki Ferenc festőművésszel, *Alföld*, 1998/8, 89.

³ *Uo*, 94.

⁴ *ModernNatura – Pataki Ferenc kiállítása a Dél-magyarországi Államsszolgáltató Nyrt. Aulájában* = SZAKOLCZAY Lajos, *Nagybányától Picassóig – Válogatott írások*, Cédrus Művészeti Alapítvány – Napkút Kiadó, Budapest, 2015, 587–590.

⁵ *Úgy érzem... i. m.*, 95.